

Jaarverslag 2009

**Sonnenborgh
– museum &
sterrenwacht**

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Speciaal in 2009	3
Bezoekers	4
Onderwijs	4
Tentoonstellingen	4
Activiteiten	4
Publiciteit	5
Ondernemingsplan	5
Relaties	6
Vrienden	6
Personeel	6
Financiën	6

Inleiding

Sonnenborgh heeft de unieke combinatie van een bastion en een sterrenwacht. Een bastion uit de 16^e eeuw en een sterrenwacht vanaf medio 19^e eeuw. Toen startte ook het KNMI op Sonnenborgh. De Universiteit Utrecht deed op Sonnenborgh tussen 1930 en 1986 baanbrekend onderzoek naar de zon. Daarna is Sonnenborgh een publiekssterrenwacht geworden, met ook al een beperkte museale functie.

Tussen 1999 en 2003 zijn het bastion en de sterrenwacht gerestaureerd. Sonnenborgh is vanaf dat moment opengesteld als volwaardig museum en het heeft de functie van publiekssterrenwacht voortgezet.

2009 was voor Sonnenborgh weer een mooi jaar als we kijken naar de bezoekersaantallen: een kleine 24.000 mensen bezochten Sonnenborgh, ruim 1.000 meer dan in 2008. De kijkavonden zorgden met name voor deze groei. Deze zijn elke vrijdag- en zaterdagavond in de wintermaanden.

2009 was voor Sonnenborgh een moeilijk jaar als we kijken naar de financiële situatie. Begin van het jaar werd duidelijk dat het exploitatietekort over 2008 zo groot was, dat niet onveranderd doorgewerkt kon worden. In overleg met het bestuur zijn een aantal maatregelen genomen, die het tekort in 2009 verminderden en die ervoor zullen zorgen dat er vanaf 2010 geen tekort meer is. Tegelijkertijd is wel het inhoudelijke aanbod overeind gebleven.

Speciaal in 2009

2009 was het internationale jaar van de sterrenkunde. De Nederlandse aftrap van dat jaar, met alle landelijke deelnemers, is in Sonnenborgh georganiseerd. Hoofd Sonnenborgh zat in de stuurgroep van de Nederlandse organisatie van dit jaar.

Daarom ook zijn er in dit jaar speciale Galileo lezingen gehouden waar bezoekers konden kijken door replica's van de instrumenten die Galileo gebruikte.

Het Hodzelmans planetarium kwam dit jaar naar Sonnenborgh. Dit planetarium met astronomisch uurwerk is gemaakt door Jan Hodzelmans. Het laat de actuele stand van de planeten zien. De klok laat behalve de tijd tal van astronomische gebeurtenissen zien, zoals de momenten van zonsopkomst, ondergang, schemering, positie van zon en maan en het optreden van zons- en maansverduisteringen. Sonnenborgh krijgt het planetarium een aantal jaren in bruikleen.

Bezoekers

Een kleine 24.000 mensen bezochten Sonnenborgh, 17.000 volwassenen 7.000 kinderen. Het totaal aantal volwassenen steeg ten opzichte van 2008 met bijna 10%; het totaal aantal kinderen daalde licht met 5%, deze daling is toe te schrijven aan minder bezoek van basisschoolgroepen. Voor ontvangsten bezochten minder mensen Sonnenborgh, naar alle waarschijnlijkheid het effect van de economische crisis, 6.500 mensen in 2008 tegen ruim 5.000 in 2009. Het bezoek aan de kijkavonden verdubbelde bijna, van een kleine 1600 in 2008 naar 3.000 in 2009.

Sonnenborgh heeft medio 2009 de entreprijzen en de prijzen voor rondleidingen en kinderfeestjes verhoogd. Dit heeft voor zover na te gaan geen drempelverhogend effect gehad op het aantal bezoeken.

Onderwijs

Het nieuwe programma 'alles draait' is ontwikkeld en aangeboden aan het basisonderwijs. Leerkrachten en leerlingen reageerden positief op dit actieve en informatieve programma.

Sonnenborgh presenteerde zich op een VTB (Verbreding Techniek Basisonderwijs) bijeenkomst. Leerkrachten van verschillende basisscholen en studenten van een aantal pabo's maakten kennis met het educatief aanbod van Sonnenborgh.

Sonnenborgh werkte mee aan een dag voor voortgezet onderwijs, georganiseerd door Esero. En net als de vorige jaren kwamen kinderen die deelnemen aan de weekendschool op een zondag naar Sonnenborgh. Het programma van die dag, evenals de twee lesdagen op de weekendschool, is samen met medewerkers van sterrenkunde verzorgd.

Tentoonstellingen

De wisseltentoonstelling 'IJskoude wetenschap' was nog te zien tot 1 maart.

Daarna kwam 'De hemel in kaart', vanaf 22 maart tot begin 2010. Deze tentoonstelling toonde prachtige hemelkaarten, zoals die vanaf de 17^e eeuw verschenen zijn. De Universiteitsbibliotheek (UB) heeft deze veelal unieke kaarten in bezit en heeft er zo'n 100 gedigitaliseerd. In samenwerking met de UB en financieel ondersteund door U-fonds/KF heinfonds is een deel van de gedigitaliseerde collectie getoond, onder andere de beroemde sterrenatlas van Andreas Cellarius (1661).

Dankzij een bijdrage van de vriendenstichting kon Sonnenborgh een aantal van deze kaarten als ansichtkaart uitgeven.

Activiteiten

In april deed Sonnenborgh mee aan de Culturele zondag van de UU. Een vrolijke en mooie dag waarop kinderen 'wetenschapper in 1 dag' konden worden. De inhoud is

samen met de faculteit bètawetenschappen en het Universiteitsmuseum vormgegeven. Het departement sterrenkunde zorgde voor een aantal exhibits die daarna bij Sonnenborgh bleven.

Eind mei organiseerden de Utrechtse Musea de Museumnacht. Binnen het thema 'Twiligh - science & fiction' organiseerden alle musea hun programma's. Bij Sonnenborgh was er bijvoorbeeld een verhalenverteller over Oosterse sterrenkunde en Sonnenborgh zelf verzorgde goed bezochte dierenriemlezingen. Natuurlijk keken ook veel bezoekers door de kijkers. Op het glazen dak van het Terreplein was een unieke presentatie te zien door dansers van Toneelgroep Amsterdam, begeleid door Slagwerkgroep Percossa die op het Terreplein de onderbuik van het bastion lieten rommelen.

Oktober kennismaand stond dit keer in het teken van het jaar van de sterrenkunde. Elk weekend organiseerde Sonnenborgh een speciaal programma. Op vrijdagavond waren er Galileo lezingen en konden bezoekers door replica's van de galileo-kijkers de maan en Jupiter bekijken. Elke zaterdag was er een lezing, met steeds een ander astronomisch thema door een wetenschapper. Een avond 'luisteren en kijken naar de sterren' georganiseerd in samenwerking met het koor Collegium Utrecht trok ruim 100 bezoekers en werd ook nog eens herhaald op kasteel Woerden.

De kindermuseumnacht in oktober had het thema 'Licht'. Op Sonnenborgh was Govert Schilling en hadden alle activiteiten met 'sterrenlicht' te maken.

In 2009 is het aantal avonden 'sterrenkijken voor kids' verdubbeld in verband met de grote belangstelling hiervoor.

Speciale kerstkijkavonden zijn gegeven in december, over de ster van Bethlehem.

Publiciteit

De website van Sonnenborgh kreeg een nieuwe moderne look. Dankzij de ondersteuning van de vrienden was het mogelijk om dit te realiseren. De vormgeving hiervoor was in handen van 'devrijerenvandongen', de 'vaste' vormgevers van alle uitingen van Sonnenborgh. Half november ging de nieuwe site online, veel toegankelijker en aansprekender dan de vorige.

In 2009 kwam Sonnenwijzer weer 2 maal uit. Het voorjaarsnummer gaf veel aandacht aan de tentoonstelling 'De hemel in kaart' en vertelde over Kasteel Vredenburg en hoe dat kasteel een voorloper was van het bastion Zonnenburg. Het najaarsnummer vertelde onder andere over de betekenis van Utrechtse spectrometers in ruimtetelescopen, en over instrumenten die gebruikt zijn bij weermetingen en die nu nog bij Sonnenborgh te bekijken zijn.

Ondernemingsplan

Vanwege de financiële situatie hebben bestuur en directie besloten de plannen zoals opgenomen in het O-plan 2009 – 2013 vooralsnog stil te leggen.

In 2009 is overleg gestart met de verschillende inhoudelijke partners van Sonnenborgh, het Sterrekundig Instituut van de faculteit bètawetenschappen, SRON, het KNMI en het IMAU (onderdeel van de faculteit bètawetenschappen dat zich bezighoudt met klimaatonderzoek). Met deze partners is Sonnenborgh in gesprek om realisatie van Sonnenborgh als educatief weer- en sterrenkundig centrum in midden-Nederland te onderzoeken. De eerste gesprekken verliepen positief en worden in 2010 voortgezet. Op basis hiervan wil Sonnenborgh een bedrijfsplan maken dat Sonnenborgh in de toekomst weer steviger neer kan zetten.

Relaties

Samenwerking met de andere Utrechtse musea is voortgezet. Sonnenborgh is lid van de Vereniging Science Centra. De VSC bundelt de informatie voor het omvangrijke aanbod van de science centra en wetenschaps- en techniek musea voor het publiek en het onderwijs. Sonnenborgh is ook in 2009 lid van de Landelijke Samenwerkende Publiekssterrenwachten (LSPS).

Vrienden

De vriendenstichting zette zich wederom vol enthousiasme in voor Sonnenborgh. Zo kon, dankzij financiële ondersteuning de nieuwe website gerealiseerd worden.

Personeel

Medio februari startte Monique Mourits als directeur van het Universiteitsmuseum en van Sonnenborgh. In 2009 is geregeld dat er structureel aan onderhoud van gebouw en tentoonstellingen gewerkt wordt. Rekening houdend met de financiële situatie is de inzet wat beperkter dan gewenst, maar dit is wel een positieve stap.

Ook vanwege de financiële situatie is alle publieksbegeleiders verzocht om ofwel vrijwillig te gaan werken ofwel het dienstverband bij de UU op te zeggen en over te stappen op een voor Sonnenborgh voordeliger aanstelling bij Topselect. De publieksbegeleiders met een dienstverband hebben allemaal ingestemd met een overstap naar Topselect. De realisatie daarvan is per januari 2010. Sonnenborgh is hen daarvoor zeer erkentelijk, dit betekent namelijk dat de personele uitgaven vanaf 2010 aanzienlijk verlaagd zijn, onder meer omdat geen onregelmatigheidstoeslag meer wordt uitbetaald.

Financiën

Over 2009 is het exploitatieresultaat van Sonnenborgh bijna 75 duizend euro positief. Dit komt omdat de Universiteit Utrecht een eenmalige extra subsidie verstrekt heeft van € 120.000,- ter compensatie van het verlies van 2008 van 70 duizend euro en het tekort

over 2009 van 50 duizend euro, zoals dat rond de zomer te voorzien was. Zonder deze extra subsidie zou het tekort van Sonnenborgh over 2009 €45.000 hebben bedragen. De overige opbrengsten zijn volgens begroting verlopen.

De kosten zijn hoger uitgevallen dan begroot, de voornaamste oorzaak ligt bij de hoge personeelslasten. In 2009 is een plan uitgewerkt, zodat de personele kosten in 2010 aanmerkelijk lager zullen liggen.

Winst- en verliesrekening	2009	2008
Opbrengst verhuur gebouwen en zalen	72.295	64.772
Opbrengst uit fondsen en sponsorgelden	240.416	174.299
Eenmalige bijdrage UU	120.000	
Opbrengst entreegelden	24.922	19.417
Overige opbrengsten	<u>98.917</u>	<u>109.807</u>
	556.550	368.295
Personele lasten	241.084	219.550
Huisvestingslasten	116.106	99.784
Apparatuur en inventaris	1.095	4.245
Afschrijvingen	17.847	22.079
PR- en evenementskosten	24.204	29.259
Overige externe diensten en adviezen	33.688	37.426
Bureaunkosten	<u>47.782</u>	<u>26.694</u>
	481.806	439.037
Exploitatieresultaat	74.744	-70.742